

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 15. augustil 1973
Nr. 62 (3850)

15. aastakäik

Invandrarverket: Ärge unustage oma "topelt" riikkondsust

Äsjasel vahejuhtumil Soomes, kus sealsed ametivõimud ilmselt idanaabri nõudmisel vahistasid rea balti eksilorganisatsioonide esindajaid, äratas tähelepanu, et samal ajal kui USA ja Kanada astusid viivitamatult välja oma kodanike kaitseks, ei reageerinud Rootsi esindus üldse, kuigi üks arreteeritud oli Rootsi kodanik, kuigi läti rahvusest. Kui teiste maade kodanikega nõudsid kokkusaamist nende asukohamaade konsulid, siis jäi "rootslanna" üksi ja tema vabastamine toimus alles kaasarreteeritudte resolutsel nõudmisel, et nendega koos tulevad vabastada kõik vahistatud.

Ilmselt oli siin tegemist "diplomaatilisel delikaatse asjaga", kuna Rootsi respektiirib Moskva seisukohta, et kõik Baltikumist põgenenud inimesed on ühtlasi N. Liidu kodanikud.

Hiljutisel riigipäeva-valdusel selles küsimuses, mille tekitab David Wirmark (fp) näudmise, et küsimus võetakse üles diplomaatilisel teel, hääletati tema ettepanek valituserakon-

na poolt maha ja viimase esindaja kinnitas, et asjale on kasulikum, kui Rootsi riigipäev selles küsimuses suurt häält ei teeks.

Järg lk. 7

Soome suur leht Rootsi eestlastest

HELSINGI (EPL) – Suur soome ajaleht Uusi Suomi avaldas kahest numbrist läbi 1. ja 2. augustil ulatusliku reportaazi eestlaste elust Stockholmis, erilise rõhuga Eesti Majal ja kultuuritegevusel pealkirja all "Virolaista Tukholmassa" Seppo Kervineni sulest.

Esimene artikkel on kaunistatud Stockholm Eesti Maja pildiva ja olles konstateerinud, et eestlasti on umbes 22.000 soomlaste 200.000 vastu Rootsis, kriipsutab autor alla eriti eestlaste huvi ja tahet oma rahvusliku kultuuri ja eripära säilitamiseks, kuigi nad on ammugi Rootsi kodanikud.

Oma koolid, kirjastused, ajalehed, lastekodud, täienduskoolid, kunsti- ja kirjanduselu, organisatsioonid jne. kriipsutavad seda alla ja muidugi ka Eesti Maja, kuhu suur osa eestlaste kultuuritegevusest on koondunud (esimese artikli pealkiri ongi "Maja ja kultuurikeskus" eesti keeles).

Tutvustatakse majas tegutsevaid ühikuid: Eesti Kultuuri Koondest, Eesti Päevalehte (tunes pikemalt ära ajalehe ajaloo ja selle keskse tähtsuse eest-

laste omakultuurilises ja ühiskondlikus elus ning kriipsutades alla, et ajaleht ei ole saanud seaduses ette nähtud pressitoetust, kuigi ta peaks selleks oma iseloomult õigustatud olema – kohtlemine, mis ajalehte arvates võib tabada ka soome vähe-must, kes on taotlenud oma Riutsin Suomalainenile, mis ilmub üks kord nädalas, sama pressitoetust.) kirjeldatakse seltskondlikku elu Eesti Majas ja selle kohvikus.

Teises artiklis "Baltilaisten yhteistyötä", tutvustatakse Eesti ev. luteri kiriku keskust Eesti Majas ja peapiiskoppi, kirikuolu Stockholmis, kiriku noorte järelkasvu ja leerisid, Eesti ap. õigeusu kirikut Rootsis jne.

Edasi on tutvud kirjanik Helmi Mäelo juures Balti huma-

Järg lk. 7

Uusi Suomi toob ära Stockholm Eesti Maja tegevust kirjeldades pildi Stockholm eesti lasteaja tegevusest.

Shveits: Idas satub üha enam reisijaid salaluure vörku

BERN (EPL) – "Sagenenud kontaktid lääne- ja idariikide vahel sisaldavad endas positiivsete külgede kõrval ka vägagi negatiivseid: üha rohkem inimesi, kes raudeesriide tagust külastavad, satuvad seal "ida" salateenistuste kätte". Seda konstateerib Shveitsi riigiprokuratuur erilises ringkirjas, mida tutvustatakse itta reisivatele kodanikele.

Ringkirjas antakse ühtlasi nõu, kuidas kodanikud nende ohtude kätti sattudes peavad käituma. Eeskätt on shveitsi ametivõimude nõuanded mõeldud itta sõitvatele majandus- ja äritegelastele, kes kutsutiesaan- netes reeglipäraselt peavad raudeesriide taga käima.

Shveitsi riigiprokuratuur annab aga selle kõrval nõu ka tavaliistele turistidele, kes kavatsevad idareise ette võtta. Märkimise m.h., et lga läänest tulnud inimene ida seisukohalt

võib anda informatsioone, mis seal on huvitavad. Kommunistlike salateenistuste eesmärgiks on muidugi eeskätt koguda andmeid lääne teadusliku tööstusliku edu kui ka sõjaliste seadmete paigutuse kohta, samuti ollakse huvitatud lääneriikide rahvusvahelistest sidemetest, palju küsimusi puudutavad ka seal asuvad põgenikke.

Lõpuks on ida huvitatud teatud isikute isiklikest nõrkustest, mida propagandistlikult või survevõimudeks ära saaks ka-

sutada. Tihti vajatakse ka andmeid võltspasside tootmiseks spioonidele.

Shveitsi riigiprokuratuur juhib tähelepanu ka sellele, et kommunistlike riikide salateenistustel on suur poliitiline tähtsus ja võim, kusjuures kõige tähtsam nendest on N. Liidu salateenistus. Eriti hoiatatakse idas pildistamise eest, mis võib ohtlikuks kujuneda, kuna väga sageli pildistajat süüdistatakse "sõjalise objekti" ülesvõtmises.

Järg lk. 7

Norrköpingi elanik kohtu alla Poolas

Turismireisil oma vanale kodumaale Poolasse, vahistati Norrköpingis elunev poola päritoluga Rootsi kodanik Marion Koperski. Tal tuleb kohtu es vastust anda selle eest, et ta 25 aasta eest – 1947 – põngenes Poola piirivägede koosseisust läände.

Poola loeb Koperskit ikka veel Poola kodanikuks, kuigi ta on Rootsi kodanik 1948 a. peale. Kuna tal ka Rootsi vaatevinklist on kahekordne kodakondsus, ei saa Rootsi ametivõimud mehe heaks midagi ära teha. Koperski sõitis Poolasse kuu aja eest koos perekonnaga, kuid vahistati peatselt ja asub nüüd Szečni (Stettin) sõjaväevanglas. Kuna tegemist on süüdistusega sõjaväelises deserteerumises, siis läheb mees sõjakohtu alla.

EPL

Kolmapäeval, 15. augustil 1973

OHT IDAS

Mitmed lääneriigid on viimase ajal pidanud vajalikuks hoiatada oma kodanikke ohtude ees, mis neid võivad varitseda turismil ja reisidel itta ja manitsenud neid ettevaatusele. Neutraalne Shvelts on üks viimaseid, nagu nähtub teataku Neu Zürcher Zeitung, rõhutada, et ametivõimude hoiatusringkiri on osutunud vajalikuks viimase ajal kiiresti kasvavate idakontaktide pärast.

Muidugi ei sisalda shveltsilaste hoiatused oma kodanikele midagi uut. Korratatakse üldiselt sama, mida oma kodanikele juba on ütelnud sakslased, inglased hollandlased ja teised. Nimelt seda, et iga raudteeridele taha läinud inimene satub tahtmatult KGB erilise huvi orbiiti juba viisa taotlemisel ja ühasageli peavad ida salateenistused vajalikuks eriliste õngede väljaseadmise isikutele, kelledest loodetakse kohe või kunagi hiljem kasu idalaurele.

Ikka rohkem on kimbutatud ja püütud kompromiteerida ärimehi, turismigide, teadusemehi, tehnikuid jne., rääkimata tavalistest turistidest, kelle kohta allati on kerge leida mõnda ettekäänat "jutuajamiseks", mille lõpul tehakse ettepanekuid. Eriti siis, kui vastav isik läänest töötab alal, mis ühel või teisel viisil palvib kasu industriaalset, ökonomist või poliitilist huvi – ei saa unustada, nagu shveltsilasedki rõhutavad, ka väsimatut huvi põgenike vastu läänes.

Viimast huvi on seda kerget rahuldada, et üha rohkem idast põgenenud oma uute kodakondsuste näilise kaitse all külastavad oma vana kodumaad ja satuvad sellega ida salateenistuse ulatuspirkonda. Lääneriikide võimudel on eriti selles osas raske kontrollida, keda idas on kimbutatud ja kes on sunnitud andma raporteerimisülesannet, kuna need inimesed, kartsid nii KGB-d kui asukohamaa võimusi, ei julge oma elamustest asukohamaa kaitsevõimudele ettekandeid teha. Nad loodavad, et "kõik see jääb suure saladuse kätte alla".

Nende probleemidega on tegemist tulnud ekspögenikel

kogu idasfäärist, kaasa arvatud eestlastel. Mõnigi kord on ekslikult tahetud uskuda, et kõik need küsimused eestlaste ei puuduta, kuna ajakirjandus ei ole vahendanud konkreetseid juhtumeid. See ei tähenda aga, et need juhtumid puudusid. Alati on inimestel omaseid ja muid põhjusi, mispärast on põhjust eriti ettevaatlik olla ja mitte ida salateenistustele kätte näidata, kes oma lubadusi nende ei ole pidanud. Kimbutada võib vaid, et lääneriigid ei hoiata asjata.

Rootsi ei ole seda otseselt teinud. Küll aga kaudselt. Viimane "Aspekt" refereeri värskeimat kirja, mida saavad need, kes omandavad Rootsi riikkonduse. Selles üteldakse: – Olete täna saanud rootsi kodakondsuse. Teie ehk teate, et N. Liidu seaduste järel on teid senini siin vaadatud N. Liidu kodaniku. Sisserännuamet soovib teid valgustada selles, et rootsi kodakondsuse omandamine ilma pikemata ei too kaasa N. Liidu kodakondsuse kaotust. Te olete nii siis endiselt N. Liidu kodanik N. Liidu seaduste järgi ja sealt poolt võidakse teid vaadelda kui N. Liidu kodaniku, kes alub N. Liidu seadustele ja otustele. See tähendab, et teie Rootsi kodakondsus külastades N. Liitu ei sisalda mingit kaitset, kui võimud seal mingil põhjusel soovivad teid kinni pidada. Sellisel juhul puudub rootsi võimudel vahele astumise võimalus. Edasi ei ole täiesti võimatu, et sama olukord võib tekkida mõne teise maa külastamisel, millessega N. Liidul on sellised sidemed, et sealse ametivõimud valvavad N. Liidu huvisid, mis puudutavad Sovjeti kodakondsuse isikuid, kes viibivad (külastavad) sellel maal.

Sisserännuamet annab veel N. Vene saatkonna aadressi, soovitudes "lähema informatsiooni" saamiseks pöörduda sinna. Informatsiooni saamiseks, kuidas vabaneda sellest kodakondsusest, mida näit. eestlastel oma arvates ei ole kunagi olnudki.

See viimane on me ilmselt lisatud "neutraalsuse huvides", sest ülemine osa räägib sama keelt kui shveltsilaste hoiatused. Kuna aga shveltsilastel j.t. lääne-eurooplastel ei ole n.n. topeltkodakondsuse probleemi, siis kriipsutab see vaid alla, et ka N. Liidu kodakondsuse mitteomamine ei vähenda riskisid, küll on aga topeltkodakondsus vaid üks moment, mis kergendab ida salateenistustel püüdniste seadmist just sellistele inimestele.

Loomulikult ei saa demokraatlikes maades keegi kodanikele ette kirjutada kuhu nad reisivad. Ei saa ära keelata kellelegi ka riskide võitmist. Inimesed otsustavad läänes ise oma elu ja tegevuse üle, sest selles seisnebki vabadus. Märkida saab vaid, et ohtud on olemas. Või nagu mõned lääneriigid seda teevad passiade märkuse loomise: reisid idariikidesse sünnivad passiomaniku omal riisikol.

VÄLISKOMMENTAAR

Poolitatud maad

Teise maailmasõja tagajärjeks oli muu seas kahe rahvusliku riigi poolitamine: Saksamaa Euroopas ja Korea Kaug-Idas. Kümme aastat hiljem isandus neile kolmanda poolitatud maana Vietnam, kui Prantsusmaa oli pärast pikka heitlust sunnitud loobuma oma koloniaalvõimust Kaug-Aasias.

Kolme poolitatud maa saatust iseloomustab tõsiasi, et iga kord on poolitamist tinginud antud maa ühe poole langemine kommunistlike jõudude kätte, keda Nõukogude Liit ühel või teisel viisil aktiivselt toetas.

RUHO TIPPO

Ruho Tippo 60-aastane

Stockholmis tähistab 16. augustil 60. aastat sündinud EPL-fotograaf Ruho Tippo.

Juubilar sündis a. 1913 Tartus, kus lõpetas poeglaste gümnaasiumi. Pärast E.V. sõjakooli lõpetamist oli riigiteenistuses Ratsa-reservis. Oli tegev ühiskondlikult, m.h. asutades Kella-Joale kaitseliidu rühma ja olles spordikaitsekoritriks sealsamas eriti korvpalli ja ujumise aladel – ta ise oli nendel aladel aktiivsportlane ja saavutas rea auhindu.

Saades põgenikuna Rootsi tegutses alul maamöödu alal, siis astudes kuningliku posti teenistusse, kus ta on ametis olnud siiani.

1951 aastal lõpetas ta töö kõrvalt Stockholmis Tehnika Instituuti insenerina.

Samal ajal arendas juubilar välja oma fotovihvi, mille ta oli kodumaalt kaasa toonud ja kuuludes Svenska Fotografiska Föreningeni koosseisu, saavutas ta varsti tähelepanuväärseid edukusi, m.h. võttes nimetatud ühingu üldriigilistel võistlustel esimese koha ja karika. Samal ajal hakkas Ruho Tippo fotokaastööleiks eesti ajakirjandusele Rootsis, olles alul STE, hiljem EPL fotograafiks ja registreerides sellisena paljusid eesti elu avaldusi ja ajaloolisi sündmusi.

Fotoreporterina on Ruho Tippo kahtlemata suurimaks edukaks olnud terve seeria "snapshottide" maailma maailmapressile, m.h. maailma kuulsaimale pildiajakirjale "Life", rootsi "Se-le" jne. Ta oli pildistanud ühel hommiku-poolsel 661 Stockholmil sildadel arenevat kuramaazhi küllasolevate välismaa madruste ja rootslammade vahel. "Life'i" pääsemine oli sel ajal suurimaks tunnustuseks ühe fotograafi võimele.

Kuid suure osa oma fotovihvi on Ruho Tippo pühendanud eestlastele, eriti aga eesti koollile ja noortele, eesti teatrite jne., millest tema fotod on jutustanud ka meile lugejatele.

Alati rõõmsana ja heatujuulisena on Ruho Tippo olnud toimetuses armastatud kolleegiks ja kogu EPL pere soovib talle tähtpäeval südamest õnne.

Potsdami konverentsil 17. juulil 1945 seletas Stalin, et N. Liit on nõus tunnustama Saksamaa majanduslikku ühtekuuluvust. Ta kinnitas ka valmisolekut sõnatriki-, koosoleku- ja usuvabaduse lubamiseks nõukogude vägede poolt okupeeritud Ida-Saksamaal. Võrreides 1945 veebruaris toimunud Jalta konverentsiga näis Potsdami olevat tegemist N. Liidu vähemalt osaliselt järeleandmisega lääneriikide nõudmisele Saksamaa taasühendamiseks tulevase rahulepinguga.

Lääne lootus rahulepingule osutus asjatuks, kuna N. Liit ei mõelnud loovutada midagi sellest, mis oli tema võimusesse langenud. Stalini võimujärglased jätkasid tema anastuspoliitikat tulemusega, et Saksamaa taasühendamise asemel kujundati "kaks saksa riiki" võrdselt õigusega saada Liitunud Rahvaste Organisatsiooni liikmeteks.

Kuidas samal ajal arenes olukord Kaug-Idas, on sündmustest üldiselt teada. Korea poolitati Teise maailmasõja lõpul, mil N. Liit okupeeris maa põhjapoolse ja USA tema lõunapoolse osa. Nagu Saksamaal, nii ei saavutatud ka Koreas kokkulepet poolte vahel ühiste vabade valimiste teostamiseks. Põhja-Korea sai "demokraatliku rahvavabariigi" nime ja N. Liit külastas tema relvastatud jõudude üleshitamisega, saates koos sõjaväruksuga kohale rühmed nõuandjaid.

Mõni aasta hiljem tommati vene okupatsiooniväed sealt tagasi, mispeale ka ameerika väed Lõuna-Koreast lahkusid. Sellele järgnes aga varsti põhjakorelaste kallaletung maa lõunapoolsele osale. Korea sõda 1950–53 lõppes maa jaotuse kinnitamisega piki 38. laiuskraadi. Poolte vahel polnud mingit kontakti kuni 1971 septembrini, mil kohalike Punase Riiti organisatsioonide algatusel tehti katseid ühenduse loomiseks lahutatud perekondade vahel. Aasta hiljem algasid poolte vahel poliitilised läbirääkimised maa taasühendamiseks.

Korea mõlemate poolte seisukohti täpsustati tänavu 23. juulil peetud kõnedes. Põhja-Korea president soovib eeskätt relvastuste pilramist, rahulepingu sõlmimist ja ameerika vägede lahkumist Lõuna-Koreast.

Sellele järgneks koostöö korraldamine, ühise rahvuskogu kokkukutsumine ja ühise föderatsiooni loomine, kus mõlemad pooled säilitavad oma reziliini. Föderatsiooni kuuludes ei tohtivat nad aga UNO-s esineda kahe erineva riigina, kuna see alataks järeleandmatada maa poolitamist. Lõuna-Korea president peab õigemaks enne lahendamist lihtsamad ja praktilisemad küsimused, kuna sõjaväelaste ja poliitiliste probleemide esiletõstmine Põhja-Korea soovide kohaselt võib ohustada Lõuna-Korea julgeolekut.

Nagu mõlema presidendi avaldustest nähtub, on poolte seisukohtade kaugel teineteisest. Tõrkab aga siina, et Põhja-Korea tahab väljuda "kahe riigi" tekkimist Saksamaa eeskujul.

Mis lõpuks puutub Vietnamis, siis kirjutab N. Liit 21. juulil 1964 Genfis alla rahvusvahelisele lepingule, milles keelustati nii välisvägede kui sõjaväruksuste saatmine Vietnamis ning nõuti Vietnamis samuti kui Kambodža ja Laose iseseisvuse respektiivmist. Aga juba järgmisel aastal murdis N. Liit selle lepingu, hakates Põhja-Vietnamile saatma tohutult hulgal sõjaväruksuste koos vastavate nõuandjate ja ekspertidega.

Aastaid kestnud nõukogude relvasaadetiste tulemusteks oli, et Põhja-Vietnam kujunes suureks sõjaväeliseks baasiks kommunistlikele agressioonidele. Nii muutus ajaloosul tühiseks ka 1964 Genfis sõlmitud lepingu see osa, mis oli poolitanud Vietnamit piki 17. laiuskraadi.

Samuti tühiseks osutus Hrushitshovi tootus president Kennedyle aastal 1962 respektiivrida Laose ja Kambodža sõltumatust. Moskva seisukohast oli iga abinõu küllalt hea, kui see alataht üht poolitatud maad ühendada kommunistliku nimimärgi alla. Saksamaal ja Koreas jättis areng muidugi palju soovida, aga Vietnamis olid väljapaistvad paremad. Pärast ameerika vägede lahkumist sealt võis nimelt loota, et aeg töötab rohkem agressiivse poole heaks.

AK

EÜR suvepäevad "Kunglas"

Eesti üliõpilaskond Rootsis peab oma suvepäevi nädalavahetusest 25/26. augustil Kunglas suvekodus Björkö-Arholmal, Norrtälje ligidal.

Suvepäevale sõitjad saavad kasutada 50-krooni-kaarti, kui seda ei ole, maksab üks ots kr. 8:50. Buss väljub Stockholmist laupäeval kl. 7.30 Jarlaplanilt, järgmine buss läheb kell 12.30. Tagasisõit pühapäeval kl. 15.30. Bussi nr. 636 ja 637 (viimasega sõites tuleb Norrtäljes või Lämstas ümber istuda 636-le). Peatuse nimi on "Östersjö-by".

Balder Jaan oli autoriks

1. augustil ilmunud Eesti Päevalehes olid tehnilise eeskütuse tõttu ära vahetatud vestenurgas vinjetid autori nimega. Veste "Kui relv on majas" autoriks peab olema Balder Jaan (pseudonüüm, mille taga peitub Janik Pedro Krusten). Toimetuspäeva autori eksistust vabandada.

Kohaliku elu

JÖNKÖPING

Ölandil sillale
Jönköpingi Eesti Selts korraldab koos Oskarshamni Eesti Seltsiga väljasõidu Ölandi sillale laupäeval, 25. augustil.

Buss väljub Jönköpingi Centraljaamast laupäeva hommikul kl. 7.30 ja on Jönköpingis tagasi kl. 7–8 õhtul.

Kõik ümberkaudsed kaasmajajad on teretulnud sõidust osa võtma. Lähem informatsioon ja registreerimine tel. 036/750 26 õhtuti pärast kl. 17.

Idla TV-s

Neljapäeva õhtuses Thore Skogmani Skansen-programmis oli kaastegevad ka Ernst Idla oma ansambliga, esitades populaarseid pallivõimlemist, mis sai rohkesti aplause. Lõpul anti Ernst Idlaile lilili.

Evi Lilvak, tuntud vitulivirtuos, esineb oktoobri keskel iseseisva kontserdiga Little Rocks Arkansas osariigis. Kontserdi korraldamise on om apanale võtnud samas elunev ooperilaulja Edo Karrisoo. Viimasele on kavatsus lähemal ajal elukohta vahetada.

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhani Koka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholm:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskiltnas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eeskiltnas, tel. 016/14 77 72
Tellimispstgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 138:-
Termin (4 kuud) kr. 57:-
Kuu kr. 16:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eeskiltnas-Kurirens
Tryckeri AB Eeskiltnas 1973

KLA

KLA

• Refleksioone

EESTLASTE MASSPÖGENE-
MINE kodumaalt 1944. aasta sügisel on ka praegu veel "õnne" probleem okupantidele Eestis. Sealjuures korratatakse aga ikka üht ja sama vana "seletust", täpselt niisamuti kui püütakse kramplikult kogu Baltikumi okupeerimist seletada "rahvaste vaba tahte avaldusega", valkides suru- niku vastava maadejagamise kokkuleppe Riibentrop-Molotovi paktis. Pögenemist seletatakse ikka ja jälle "kodanlike fashisti- de" hirmupropagandaga, sõja jaigu jäämise kätusega ning Rootsi pögenemisega, et pääseda sundvakueerimisest Saksamaa- le.

Asjases propagandalehes "Ko- dumaa" avaldati kahest joone- lusest läbi käiv artikkel kellegi Friedrich Scheelle sulest, kus järgjekordselt "töendatakse" Stalin- aegsed seletusi ja osali- seilt fakte osavalt segades võltsin- gutega luuakse pilt, milles kuju- tatakse eestlaste organisatsioone "fashistikena" ja nende tegelasi kapitalistlike riikide "käsilaste- na-spoionidena".

Eriti rõnnatakse Rootsist teos- tatud inimeste päästmise tege- vust n.n. Eestniska Hjalpikomitten kaudu ja öeldakse, et see tegutse- nud "täiesti üksmeelele koostöös" inglise, saksa, ameerika ja soo- me laurekeskuste vahel", unusta- des ära, et aastal 1941, kui organi- satsioon loodi, kui ka a. 1944, kui päästeaktiooni toimus, olid tege- likult inglased ja sakslased veel sõjas, sakslased tegutsesid Põhja- Soomes võitlusi soomlastega ja eriti ameeriklastel olid veel soe va- hekord N. Liiduga.

Konstruktsioon koostööst muu- tub otse imelikuks, kui samas väidetakse, et päästmiseaktioo- nid toimusid "sakslastega kokku lepitud teed kaudu" ja samas öeldakse, et kõik, kes teest kõr- vale kaldusid tapeti halastamata. Autoril on siin üllatav loogi- ka, mis veel imelikumaks muu- tub, kui süüdistatakse oma too-

kordselt lihtlast ameeriklast ja in- glasi päästeaktiooni finantseeri- misest! Ja siis annud Claus Scheel edasi saksa luure korraldusi ameeriklaste-inglaste rahade ka- sutamiseks (nähtavasti unustasid sakslased Scheeli juudi pärito- lu?).

Ühesõnaga vassing vassingu otsa. Oma jagu väänamist on pühendatud ka Eesti Komitee sa- mataolisele päästeaktioonile. Olgusega võiks küsida, kas ka vene oma luure ei olnud asjasse segatud, kui meeles pidada, et üks paadijuhdist kohast pärast sõja lõppu repatrieerus kui "õige mees", oles varem olnud militi- sainspektor...

NÜÜD ON AGA NÕUKOGUDE
propaganda peaaesmärgiks süüdistada oma sõjaaegsed liit- last inglasi ja ameeriklasti koo- stöös mitte ainult eestlastega ja soomlastega, vaid ka vaenlaste sakslastega. Ja eestlaste ning lät- laste Rootsi pögenemine olnud just inglise-ameerika luureorga- nite plaanides. Ning sakslaste ka! Ja lõpuks seletatakse, et ra- had muretses koguni rootsi ki- rik...

Kui rootsi kirikut süüdistata- se, siis mitte rootsi "kohalikke ametivõimusi ja ühiskondlikke organisatsioone", kes kudu kaot-anud ja võõrile sattu nulle annud abi, et nad kiremini unu- taksid ohud ja raskused. Inimesed paigutati varsti tööle ja see olnud kõik hea. Muudugi "ei tea" autor muudugi seda, et kõik balti pögenikud Rootsis said asu- di eranditult poliitiliste põ- genikena. Kui nad seda ei oleks olnud, tulnaks nad vastavalt root- si määrustele tagasi saada otse- se ohu, s.o. sõja mõõdumisel. Kõik eelstasid aga jääda Rootsi, sest nad ei olnud unustanud neid ohtu- sid, mis olid seoses kodumaal val- lutanud kommunistliku okupa- tsiooniga.

Propagandistid Tallinnas ek- si- vad, kui nad arvavad, et need ohud on unustatud: küüditamised, kullakalad, vabaduse kaotus selle sõna kõige laiemas mõistes.

KALLALETUNGID eestlaste organisatsioonidele Rootsis kuul-uvad muudugi sellise "ajaloogi- jutumise" juurde. Nii kirjeldatakse kui "spionaažihikontoreid" Eesti Rahvusnõukogu, Rootsi Eestlaste Esindust, Eesti Sotsia- listlikku ühingut, Eesti liberaal- demokraatlikku koondist, Balti humanistide ühingut, Eesti Rah- vuslikku Liitu ja Radikaaldemo- kraatlikku koondist. Loetelust jääb muile, et eestlaste "spio- naaži" on peaaegu sama hästi organiseeritud kui venelaste oma. Kuna lisatud on "jne", siis tähendab see ka seda, et ükski loetlemata eesti, lät ja leedu organisatsioon ei ole sellest üldtemplit vaba, olgu nad siis parem- või vasakpoolel. Nende liikmed kuuluvad üldteooria- riikse "kollaboratsioonistid" ja "demokraatia vihukajad". Nähta- vasti varjamaks, et vene okupa- did ise hoolega on loomas pagu- laste hulgas kollaboratsioonistide võrku, kuiti üsnagi ahtrate taga- järgedega senini.

Seekordne okupantide viha on põhjustatud eksilorganisatioo- nide tegevusest vabaduse nõud- misel Eestile, mis "Kodumaa" järele olevat "vastuolus rahvus- vahelise elu kõige algeisemate põhimõtetega".

Missuguste põhimõtetega? Kas need, mis on Kremli ja kus hoole- ga võideldakse Baltikumi anasta- misest "Euroopa rahukõltsimuse" tegemist eest? Egas mulde ei rõ- hutata, et sealpool raudeeristit ollakse "absoluutselt veendumud, et rootsi rahvas mõistab taolised kuritegellikud, külma sõja takti- kasse kuuluvad sepsitused otsu- tavalt hukka". Rootsi rahvas, kes vähemalt silani on sümäme lähe- dal hoidnud rahvaste vabaduse ja isirühmiste küsimusi, et oska ainatagi nimelt, et teatud rah- vuste vabadusevõitlus on "kurite- gelik" ja "külma sõja õhutamise- ne!"

KJ

"Estonia between the Two World Wars concerning the Baltic Problem". Raamatus öeldakse muu- seas, et nüüd polevat antikommunistlikel jõududel enam sõnagi öelda ja et Venemaa piiriks polevat enam Narva jõgi vaid piiri algab alates Läänemereist ja kulgeb läbi Euroopa. Ei eksisteeri enam mingit Balti probleemi...

"Kas Kremli võimumehed töesti usuvad, et vale, sohi ja kaval kaubaga võib maakeralt ära pühki- da riike ja rahvaid?"

Neutraalne Austria ei kummarda ida ees

Sellesuvisel Austrial olid turistide jaoks mõningaid üllatusi. Kõige silmatorkamamaks uudiseks oli muudugi, et hinnad olid tõusnud. Austria pole kaugeltki enam nii odav maa kui see kuni viimase ajani on olnud. Jah, bensiin on seal ikkikagi veel odavam kui see on Rootsis ja tüki maad odavam kui see peale viimast hinnatõusu 1. juulil on Saksamaal, kus 9 oktaaniline nn. normaalbensini liiter mak- sab Rootsi rahas 1,25 – 1,28 kr. Muus suhtes ei ole aga hindadel enam palju vahet. Kuulduste kohaselt valitsevat Burgenlandis veel "vana kord" aga nii kaugele allakirjutatu ei jõudnud.

Tseksililpaalstavaus Austrias seks on Ungari, Poola ja Jugos- laavia nümbrisilete kandvate sõiduautode suhteliselt sageda- ne esinemine. Üksikuid neist nägi ju ka Saksamaa Autobah- nil aga Austrias võis neid koha- ta kõikide suuremate turismi- keskuste lähedasil camping- platsidel ja vahel isegi mitmes autost koosnevate karavanide- na.

Turistid on sädasuvises Austria tänavpildis teatavasti kõige kaalukamaks komponendiks. Kui uskuda ajakirjas Econo- mist k.a. 28.7. antud arvulisi andmeid, siis käis m.a. Austrias 72 miljonit turisti (kelledest 3/4 olid sakslased). astavalt sellele on siis ka olnud sissetulekud. Tervelt 7% Austria rahvuslikust brutotulust öeldakse tulevat tu- rismist (nii need arvud ka järg- nevalt esitatud pärinevad kõik eelmaititud ajakirjast), mis an- nab Austriale esikoha kõigi tu- rismimaade hulgas. Tseiste ma- de tulu turismist ei tõusvat üle 1,5% nende maade brutotulust.

Austria turismitulust öeldakse igal juhul katvat 90% selle maa väliskaubanduse defitsiidist, mis on jatkuvalt kaunis suur kuigi ka eksport suureneb jõu- salt. Nii olla 1972.a. eksport suu- renenud tervelt 13%, kusjuures tõus ajavahemikul 1960-70 oli ol- nud keskmiselt 10% aastas. Sa- maal ajavahemikul kasvvas ka Austria brutotulu keskmiselt 4,5% aastas.

Ag a ilma selliste arvuliste andmeteta jääb lahtiste silma- dega vaatlejale võrdlemisi sel- d-

omaette olla on ikka etem. Pea- le selle tegi Hitler oma kunagi- sele kodumaale tahtmatult veel selle suure teene, et ta kõik omaaegsed tähtsamad poliitilise- tegelased kontsentratsiooni- laagrisse kinni pani. Seal hak- kasid need, enne sõda olid üksteise peale ainult karjunud ja korraaks 1934.a. koguni suurtükkidest lasknud, ükstei- sega äkki rääkima.

N. Liidu okupatsioonil oli aga ka veel teine tähtis tulemus. Peamiselt selleks, et vältida suurettöötete venelaste kätte minemist sõjakahjude tasuna viidi Austrias a. 1946-47 läbi ula- tuslik natsionaliseerimine. Sel- lest ajast peale kuuluvad raua, terase, õli ja alumiiniumi rha- sed, samuti kui elektri ja gaasi produktsioon ning suuremad pangad ja kindustusseltsid riig- lige. Tulemuseks on, et umbes 2/3 tööstusest on kas otsestelt või kaudselt riigi oma, mis Austriat Austriast teeb kõige suurema riikliku majandussektoriga mit- tekommunistliku riigi.

Ja mis puutub poliitilisse klii- masse siis puudub Austrias praegu täiesti kaasaja Euroo- pas nii tavaline revolutsioonil- ne õhkond. Kas see johtub mi- neviku kogemustist tulenevast immuunsusest igasuguse äär- musliku poliitika vastu või mõ- nest muust põhjusest ei ole pä- ris selge aga nii seal igal juhul on. Seda tunneb iga külastaja ning pole võimata, et see asja- lu osutub ka üheks lisa tõmbe- jõuks turistidele.

E.UUSTALU

Palgatõus haihtus...

Ametiühingute majanduseks- pert Rudolf Meidner esitas va- lituse ja LO esindajatele kinni- sel koosolekul arvu- sid mõidu- nud-aastaste palgatõusude mõ- just, konstateerides, et vaata- mata kuni 11-protsentilistele bruttopalkade tõstmisele kol- lektiivlepingutes, on töövõtja standard tegelikult paranenud vaid 1–2 protsenti.

Maksud ja inflatsioon on pal- gatõusu efektiivselt "ära söö- nud".

Pääsesid läände külla

Okupeeritud kodumaa teatell külastasid Ameerikas sugulasi Olaf Jürme, Lea Maastik, Vivi Meisner ja ema Erika Allik. Ka- nadas oli isa juures Ellen Tõniste ja de juures Ellen Koidula Sam- maal.

Itaalias külastas õde Aleksan- der Pilar koos abikaasa Edaga, Hollandis sugulasi Valke Paabo ja tütarit Olga Laatsarust, Prant- sumaal venda Tamara Popova, Austraalias õde Eduard Janson ning sugulasi Juliana Avarmaa, Lääne-Saksamaal õde Ines Miral- da Kingi. Inglismaal viibis õe juures Arvi Raunet, venna juures Veera Poolamets ning isa juures Liivi Mahlapuu. Soomes olid Ma- mu Väli ja Toomas Vainapuu, Poolas Aleksander Peek, Eino ja Agnes Veermäe ning Urmas Re- bane.

Mõtteid ühenduses

Kannase-albumiga

Inimene võib olla nii tõdede, väärtõlgenduste kui ka valede allikaks. Koos inimesega võib ka dunda kõik — ka tõde. Kaumaks jääb püsima see, mida keegi kirjasonas on jäädvustanud. Kirjas talletatu võib avaldada oma inustavast mõju veel sajandele hiljem järgneval põlvkondale. Kirjas jäädvustatud valesid või väärtõlgendusi võidakse aga kasutada ka "dokumentatsioonina" poliitiliste dogmade kurikavalele propagandale.

Kujukaid näiteid esitatud mõtetele leiame ka meie lähimast, s.t. Eesti ajaloo. Võime küsida, kas oleks kunagi taastunud eestlaste rahvuslik iseteadvus, kui mitte Läti Henrikku nime all tuntud saksa sõdur-preester oma 13. sajandi kirjutatud Liivimaa Kroonikas poleks hoolikalt üles märkinud nii idapoolseid kui ka vastaste, s.t. eestlaste tegusid ja saavutusi.

Läti Henrikku käsikirja koopiald leiti alles pooltuhat aastat hiljem ja a. 1740 avaldati see ülitähtis kroonika trükkis. A. 1881-83 muutus ta kättesaadavaks ka eestikeelsele lugejaskonnale. Teadagi polnud see esimene ega ainus informatsiooniallikas, mille käudu moodunud sajandil eestlaste armumused võitlused oma vabaduse eest uuesti rahva teadvuses kerkisid.

Nii või teistigi — võime küsida, kas eestlaste võitlustahe oleks kunagi lõõnud nii võimsale lökkele nagu see toimus Eesti Vabadussõjas, kui eesti rahvas poleks olnud teadlik oma 700 aastat varem elanud suurest vabadusvõitlusest. Lembitust ning teistest tema kaasvõitlastest. Kuid liisaks võime esitada mõttekspertimendi, missugune võinuks olla eestlaste iseteadvus juba ammu enne uut vabadusvõitlust, kui Lembitu maleva ridades oleks leidunud kroonik-kirjutajad, kes oleks jäädvustanud permagendile tolleagepsid sõja- ja rahusündmused eestlaste enda silma ja südameg südamega hinnates.

Umbes nistsuguseks kujunesid mõtted, kui võtsin kätte Vöidupühaks 1973 ilmunud faksimile-väljaande, mille originaal on kirjutatud 30 aastat tagasi Soome saabunud eesti vabatahtlike poolt "kannas" vastab eesti keeles maagiliselt või kaal, sin vildates tavale maal-ajale Soome laheja Laadoga järve vahel). Sila olidki koondunud 1943.a. suve alguseks Soomes leiduvad enam kui kolmsada eesti vabatahtlikku — arv, mis aasta hiljem kasvab umbes kümnekordseks.

Albumi "Vöidupühaks Kannasel 1943" toimetamine kasinates riideoludes nende vabatahtlike hulka kuuluva lipnik Rain Rebas'e poolt oli juba iseenesest erakordne ja hinnatav saavutus. Selle silulises osas domineerisid ideoloogilise paljohjaja kirjutused. Väliolukorrasst tingitud jõuti koguteost trükkida ainult kahes eksemplaris — asjaolu, mille tõttu teos meile avalikkusele tänini tundmatuks on jäänud. Ainsa veel säilinud originaalalbumi vormilist autentsust on pütud faksimile-väljandega jäljendada isegi selles osas, mis puutub soome välikirjutusmaasna mitte just laimatuud tehnilisi omadusi.

Kuid see kaasaegne autentsus, mis meid tolle ürikuga tutvumisel esijoones tohiks huvitada, on albumi kaastõlklaste mõtted ja tõekspidamised. See tohiks pakuda huvi seda enam, et alates saatuslikust juunisündmusest 1940 polnud kogu eesti rahvusideoloogilises ja — poliitilises küsimustes. Selles tähenduses võiks 1943.a. suvel vaba Soome pinnal vabade eesti meeste koguteose ostmata meile rahvusideoloogilise ajaloo ühe originaalilika väärtust.

Väljaande autoreiks on kümnekond sõdur-kirjameest. Nimetagem neist mõningaid: Ants Kerson, Ants Lahi, Rain Rebas, Ilmar Talve, Ignas Tõrmaküla, Evald Uustalu. Sõjas langenud K. Paljupuu ja praegusi kunstnikuna töötav O. Mikiver on kaunistanud albumit olukorda tabavate, mitmevärviliste illustratsioonidega. Võiks koguni väite, et selle kunstiloomingu teemad ja sümbolikaapeeldavad mitteainult "soomepoiste" vaid paljude teistegi eestlaste pagemist üle mere.

Allakirjutatu eesmärgiks pole esitada ei kokkuvõtteid ega arvustusi albumi üksikartiklitele. Peatugem vaid järeldõhtlikult näit. A. Kersoni mõtteavaldusel: "Rahvas aga on Eesti põhikorra mõtte järgi kõrgeim riigigorgan. Tema poliitiline meelsus ei saa küll väljenduda õigusloomingus, mele ei saa küll kõnelda juriidilisest kontinuiteedist, küll aga oleme õigustatud rääkima ideoloogilisest kontinuiteedist".

Kas pole need sõnad vastuseks küsimusele, milks eesti noorus vabatahtlikult näitas oma võitlustaht Eestil vabaduse kaitsmiseks, kohkumata vaenlaste mitmekordsest ülevoimust! See on mõte, mis ühes võl teises sõnastuses lelab üksmeelset kinnitust albumi kõigil kaastõlklail.

See oli sama tõekspidamine eesti rahvusideoloogilisest kontinuiteedist ja arusaam selle loomulikest õigusparaseest, mis kandis kõiki eesti mehi kõikidel erinevatel riindelõikudel pooli tagalas. Selles tähenduses polnud Soome pinnal võitlud eesti vabatahtlik mingil viisil väärrikam nendest meestest, kelle saatuseks oli näit. kodumaa pilade kaitsmine ja Eestile õlimalt ohtlike vaenlaste rünnakute tõrjumine 1944.a. esimesel poolel. Seejuures oli mõeldamatu, et eestlased oma ääretult pihratud võitlusvahendite ning inimreservide juures oleksid olnud suutlised võitluma samaaegselt ja efektiivselt mõlema suurvaenlaste — kommunistliku Venemaa ja natsistliku Saksamaa vastu. Järgnes võitlusleannete paratamatu jagamine vastavalt meile kodumaad ähvardavatele ohtudele.

On siiski väidetud, et just eesti vabatahtlikud Soomes, kelle üksused a. 1944 olid koondunud a. iseseisvaks rögemendiks, oma sila alimuldasid potentsiaalset tähendust, s.t. varuks olevat väärtust ühenduses Eesti riikliku kontinuiteedi võimaliku taastamisega. Ükski võimalikkus ei saad endas loomulikult kunagi absoluutselt reaalsust — vastasel korral oleks tegemist ju ettemääratud faktiga. Igal võimalikkusel on aga teatav tõenäosus. Seepärast võiks küsida, kas omased Soomes viibivad eesti vabatahtlikud — kellele polnud võimalik eesti heita koostööd natsistliku Saksamaaga — mingeld eeldusi sekkuda meile riikliku kontinuiteedi võimaliku taastamisega. Küsides teistigi: kas leidus selle taastamiseks üldse mingit tõenäosust? Et probleemile vähegi läheneda, olen mõelnud vahel järgneval analoogiale, mis ulatubv tagasi kunil sõja alguseni.

Kümnekond aastat tagasi jutustas istuma Monte Carlo mondaanes rüetlilaus. Minu vastas mängis Winston Churchill. Vaeuvalt paremini kui miski muu esindab rüetlilaud juhuve võimu inimese üle — sin polnud erandiks ka Churchill! Võimsat riigimeest nii vahetust lähedusest jälides meenusid mul äkki Poola suure väejuhi kindral Anders'i meenuartse leheküljed, mis jutustavad Churchill'i kõnelusist oma kõige truuma hililasega.

Churchill Anders'ile (28.8.1944 Itaalias) külastades Poola eksilarmeed peale selle hiligavat võitru sakslaste üle Monte Cassino

vallutamisel: "Suur-Britannia astus sellesse sõtta tele iseseisvuse printsipli kaitses, ja ma võin kinnitada teile, et me teid kunagi maha ei jätta... Mina ja mu sõber Roosevelt ei jätta Poolat hialgi. Usaldage meid!"

Anders Churchill'ile (21.2.1945), külastades Inglismaad kohe peale Jalta konverentsi: "Poola oli esimene, kes valas oma verd selles sõjas ja kannatas kohutavaid kaotusi. Ta oli Suur-Britannia liitlane sõja algusest peale ja läbi raskemate aegade. Väljaspool Poolat tegime me suurimaid pingutusi õhus, maal ja merel, kuna kodus oli meil kõige tõhusam vastupanuliikumine sakslaste vastu".

Churchill (sama mõttevahetuse jätkudes): "See on tele oma süü... Mele ei ole garanteerinud teile idapiire. Meil on küllalt vägesid ja mele ei vaja tele abi. Tele võite võtta ära oma divisiid. Mele saame läbi ilma nendeta".

Loomulikult ei mäletanud ma just just sils Churchill-Anders'i dialoogide täpselt sõnastust — see on hiljem kontrollitud —, küll aga kõneluste sisu. Nüüd aga tagasi mängukasinasse.

Aeg-ajalt pani krupjee käsi pöörlema isemeelse õnneratta koos elevandiluuist mängukullikega. Vist nilsama isemeelised tundusid mulle endale need mõtted, mis mõeldusid mu tajus. Sama teadvuse abil tajusin nagu mingi erakordse selgusega, et mu vastas istuv valges ülikonnas järramees oli üks neist vähestest, kelle tahtejõulisil otsusedel kogu kaasaegne maailm oli olnud sunnitud arvestama.

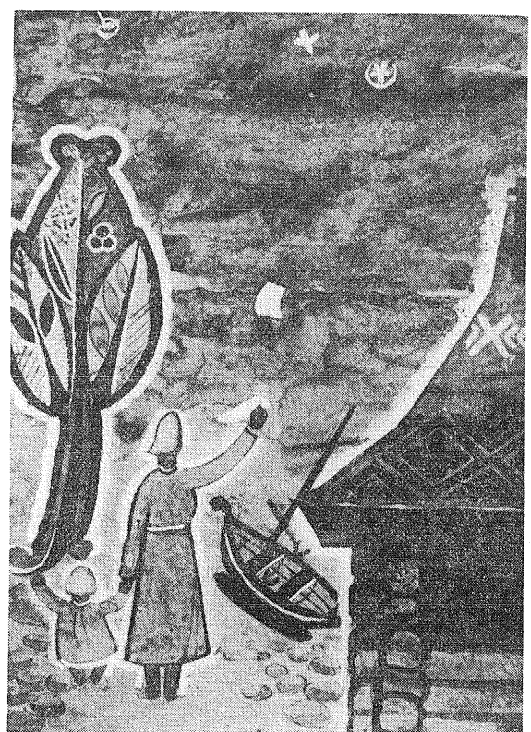
Minu vastas istus üks Atlandi delkratsiooni kooetajad mees, kellega paljude välikeravastaseas ka eestlased oma lootust viimseni olid sõnund. Kas oli seegi sümboliseit vaid ruleet suurpoliitika kangalaual?

Sils meenus seegi, mida oli kirjutatud Chirchill'ist Mannerheim oma memuaarides. Ühes oma raadiokõnes Ignilise ringhäälingu a. 1940 oli Churchill lausunud: "Teenus, mida Soome on teinud inimkonnale, on hindamatu". Kuid juba aasta hiljem (6.12.1941) — nii jätkab Mannerheim — kuulutas Inglismaa sõja Soomele! Sõjakulutusleste järgnenud soomepoolset reaktsiooni iseloomustab Mannerheim järgnevat sõnadega: "Seda võeti tõendina, et moraali pole enam paika suurpoliitika".

Atlandi-delkratsiooni a. 1941 lubas vabadust kõldelede lkestatud rahvastele. Millesit peagu jeeuulik faktikage: nagu hiljem selgus, ei kandnud Atlandi-lubadused kellegi allkirja ja vastavalt president Roosevelt'i hilisemale väitele ei omanud seega ka mitte kellelegi siduvat kohustust või väärtust!

Loomulikult polnud eestlastel almu Churchill' sils referentitud kõnelustest vaba Poola väärrikate esindajatega. Kuid veel hüllem: meil puudus vähimgi informatsioon Ribbentrop-Molotov'i salapaktist, mis puudutas otseeselt Balti rahvaid. Me ei tea, missuguse ole-oleks kujunenud õieti eestlaste käitumine teises maailmasõjas, kui meile oleksid olnud avatud maailmapoliitika kõik salajasteks tembeldatud leheküljed.

Isegi tagant järele võime vaid oletada. Missuguse saatuse oleks olnud Eestile riiklikult organiseeritud vastuhakk N.Liidule juba 1939a. sügisel? On ahvatlev oleks meile langenud suurem maailma ja enda ees. Sama ajal oleks aga võinud tekkida olukord, kus polekski enam leidnud neid, selle au jagamist oleksid saanud. Meenutagem meile tollal küll tundmatut fakti umb. miljonit poolaka Siberisse küüditamistest peale seda, kui Poola oma vabadust relvadega kaitses

K. Pajupuu illustratsioon: Kallis Eesti kodurand

Ka rindel võib areneda kultuuritegevus. Seda tõendab album "Vöidupühaks Kannasel 1943", mille Karjala Kannase rindeoludes koostasid eesti vabatahtlikud Soome armee ja loomulikult pühendasid oma kodumõtetele ja kodumaa armastusele. Väliolukorras "trükiti", õigemini paljundati masinkirjas ainult kahes eksemplaris seda erakordset vaimuavaldust, mis nüüd, 30 aastat hiljem, on uuesti paljundatud nägusa mälestusraamatuna originaali faksimile-väljaandena siin Rootsis. Mõtted selle lugemisest jagab alljärgnevalt üks tookordseid Kannase-võitlejaid, dr. ILO KÄBIN.

oli püüdnud. Arvuliseit sama, kuid mele rahvale saatustlikku hukkumist in corpore — kogu koosselus — osati Tallinnas vaid aimata. Eesti valitsuse vastutuse erakordsust, mis hõlmas endas nilsis kogu eesti rahva füüsilise hävingu võimalust, ei saa selles suhtes võrdses pidada nende otsest langetamisega, mida võisid endale lubada meist suuremate rahvaste, näit. Poola või ka Soome poliitilis-sõjaline juhtkond. Küll aga näib kahetsemisväärne, et ei sunnitud realiseerida Balti riikide sõjalist liitu.

Üksikindiviid elu üheks õnnelikumadadeks on asjaolu, et elame plaanitsema ja tegutsema alalisel teadmatuses oma tuleviku suhtes. Sama ehusedus kehtib aga ka rahvaste saatuses. Kuid elu pole mitte ainult õnnemäng, vaid protsess määratule variatsioonide ja võimalikutega, kus nii üksikliku kui rahva tahte aktiivsel manifestatsioonil ei puudu otsustav tähtsus.

Nüüd aga küsimuse juurde: kas leidus viimase maailmasõja hilisemas faasis mingit tõenäosust, et Eesti saatus oleks võinud jõuda meile vähegi soodsama lahenduseni? Enne nimetatud probleemis orienteerumist meenutagem vaid asjaolu, et pehme oma riikliku iseseisvuse faktiisil kaotamist langes ka vastutus maa ning rahva kaitses eest riiklikult pinnalt suurel määral üksiklikule või nende koondistele, seega sils ka vabatahtlikumale alusele.

Inglise juudase-poliitika oma liitlase Poola, samuti Soome vastutab kaudselt ka Balti riike. Lisagem sellele poliitiliste paralaete omaduste näotule portreale veel viimane piltalitsõnne: USA presidenti Roosevelt'i ahas-tapanevast ignorantisil kan-

tud vastutustundetus suure osa Euroopa rahvaste suhtes.

Silski: millised võimalused oleksid avanenud suurele hulgale Euroopa välikeravastale, ka meile, kui oleks teostunud lääneliitlaste dessant Euroopas mitte üle Ingliste kanalil vaid läbi Balkani — nii nagu seda oli soovitanud Churchill. Samuti võime küsida, missuguseld võimalusi oleks avanenud meile, kui oleks edukalt teostunud mõni Hitleri vastu sihitu atentaat. Mis oleks toimunud, kui saksa aatomrelvad oleksid valminud samaaegselt kui vastav hävitusvahend Ameerikas? Firdrogen esitatud näidetega võimalustest, mis oleksid võinud mõjustada Euroopa sõjateatrit lõpuvaatust. Need ja võib-olla mõned teised mõeldavad sündmustevõimalused nõuaksid õlimalt valmidust võitluseks ka eestlastel.

Eesti Vabadussõja päevil oli ajaloo õnneratta käik mele rahvaie umbes sama tundmatu nagu ta oli teises maailmasõjas. Mõlemal puhul püüdsid eestlased teha oma kodumaa heaks parima, omamata kummalgi korral vähimatki tagatist, et rüetikuul saatuse igavesti keerleval sündmuslektallil peatuks just meie õnnemumbril. Viimases maailmasõjas see nii ei toimunud. Soomlaste, balti rahvaste ja poolakate käesoleval sajandil toimunud vabadusvõitlused näitavad erakordse selgusega, et vabaduse saavutamise välikeravastale eeldab üheil poolt õhvirvalmistust kõigeks, teisel poolel aga ka õnne suurpoliitilisel rüetlilaual.

Viimases maailmasõjas kaotasime oma maa ja rahva vabaduse. Kuid me säilitasime siiski midagi, mis võib omada hindamatut väärtust kunagi tulevikuks: see oligi mele rahva ideoloogiline

Neljakeelne teine vahetus OJAMAAL

Tänavune teine vahetus Ojamaa suvikodus Gotlandil tõi kokku 26 last, kes faktiliselt valdasid kokku nelja eri keelt. Alguses oli teadagi raske saavutada üksteisega kontakti, kuid ei võtnud kaua aega kui kste-jalgade abil, zhestikuleerides ja uute kohapeal õpitud rootsi, inglise ja saksa keelsete sõnade abil tekkis üksmeel. Peamiseks läbikäälmise keeleks kujunes siiski eesti keel ja peagi oli suvikodu tegevus täies hoos.

Tutvumisõhtul naersid ja mängisid kõik koos. Lõkkeõhtul oli esinemisi ja laulu mitmes keeles. Igaks sai ka oma osavust näidata "osavuse rajal", kus tuli sõlmi lugeda, naela püsses lüüa, lauatenise palli veepangest välja puhuda jne.

Tehti loomulikult ka väljasõit ka Visbysses ja pikema jalutuskäik Hídeviken.

Spordi osas olid populaarseimad võrk- ja rahvastepall. Viidi läbi kergejõustiku võistlused ja

lauatenise turniir, toimus ujumisevõistlus ning saksa poisid mängisid rootsi poiste vastu jalgpalli ja laptuud.

Eesti keele tundides õpiti hooliga taimede eestikeelseid nimmeid, lipulaule ja kirjutati etteütust. Keelegruppide koostamisega oli küll raskusi, sest laste vanus ja tase oli mitmeti erinev.

Paljudele suvikodu lastele oli muidugi huvitav elamus, kuidas merest kala püütakse, seda hiljem puhastatakse, ise suitsutussahjus suitsutatakse ja lõpuks ära süütakse.

Oli ilmataat helde, supeldi mitmes rannas, kuid vihmastel ilmadel leiti rohkesti tegevust ka siseruumides. Valmistati kiivistest ja taimedest plite, mängiti Kimi-mängu ja trükiti muuseas ka "Ojamaa leht".

Muidugi joonistati, tehti pärelis ehteasju ja kes soovis sai puutöö-õpetust. Omatehtud võnuga või kaelakee on ikka midagi muud kui kauplusest ostetud!

Ei maksaks nentida, et käidi tihti ja hooliga Ojamaa leilis saunas, mängiti luuremänge ja tehti palju muud toreid. Enne lahkumist oli üksmeelne otsus: Järgmisel aastal kui vähegi võimalik — ikka Ojamaale tagasi!

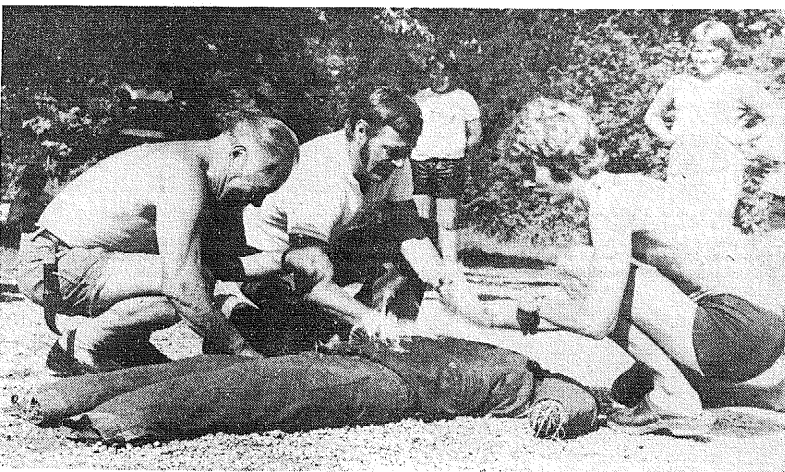
Ojamaa teise vahetuse juhataja oli Lembit Klemmer, kasvatajateks Lauri Nurmissaar ja Tiina Randes, keeleõpetajaks Anu Blunt.

Perenaine oli Riina Noodapera, tema abi Irja Lindblad. Kõgiabilistena tegutsesid Aita Nurmissaar ja Virve Rohumets.

TA-RAI

Ojamaa lastepere kogunemisel Kyllaj rannas.

Tuli õppida ka seda, kuidas paljaste kätega saab kustutada põlevat inimest (nukku). Vasakul suvikodu juhataja Lembit Klemmer, paremal kasvataja Lauri Nurmissaar.

Eesti keele tunnis sai kuulda ka muinasjutte.

Esmaabi kursus. Suust-suhu meetodi abil aratatakse ellu väike Mari.

SIIT JA SEALT

Arvo Horm, ERN büroojuhataja ja World Anti-Communist League Rootsi osakonna esimees võtab osa Londonis 29. augustil algavast WACL kongressist ja antikommunistlikust maailmakongressist.

Tiina Leesment, noor võimalispedagoog ja oma ema Leida Leesmenti töö jätkaja, on kutsutud sügissemestril Stockholmis kehakasvatustöökoole vikareerivaks õppejõuks.

Katrin (n-na Soo) ja Jaak Maandile sündis Stockholmis kolmanda lapsena poeg.

Tõnu Ojapõld kihlus Pia Jeal-moga Saltsjö-Hoos.

kontinuitet — meie rahvusideoloogilise pidevus ja jätkuvus.

Võidupüha albumis 1943 kirjutab üks selle autoreist, Evald Uustalu: "Ja kõigest hoolimata võitleb eesti mees sangarina kõikjal, kus ta lial vaenlasega kokku juhtub. Ning võideldes joob ta oma saatuse karikast, kuhu viimased sündmused jällegi on peotanud kibeda tilga". Uustalul, kellelt on peatselt oodata ulatuslikumat Soomes formeeritud eesti vabatahtlike üksuste ajalugu, oli õigus: enamus eesti sõduritest kõikidel meile kaitsja olevatel rinnetel järgnesid oma südameetunnetuse kutsel, oma parimale arusaamale eesti rahva ideoloogilisest kontinuiteedist. Pöördudes vabatahtlikult tagasi kodumaale et jätkata võitlust põlvaenlase vastu idast, oli enamiku tagasipöördunute panuseks elu, tervis või isiklik vabadus.

Jääb loota, et 30 a. tagasi ilmunud kogutööde üks ideoloogidest oma veel elavate võitluskaaslaste poolt tõsiselt huviga oodatud ajaloo on suutnud säilitada mehisust, vahendada tõetruud pilti ka nendest kunagistest relvavendadest, kes võideldes jõid oma kibeda karika lõpuni! Oiglane hinnang nende meeste tegudest kujuneks väärikaks ja innustavaks pärandiks tulevastele põlvkondadele. Selle ideoloogilise kontinuiteedis. Selle säilitamine eeldab tööalikkaid.

ILO KÄBIN

"Võidupüha Kannasel 1943" faksimile-väljaanne 1973. Hind kr. 45: + saatkulud. Tellida: Raim Rebas, Kõldvägen 15, 41 732 Göteborg, Tõnis Salum, Solfager, 11, 14 142 Huddinge, Enno Kangro, Box 3103, 236 03 Örkel-lunga.

Kuidas kohv vallutas 900aastaga maailma

Kohv on araablaste leiutus ning alates aastast 900 hakkas kohv maailma vallutama. Türgi kaupmehed tõid a. 1500 esimesed kohviõad Araabiast Konstantinoopoli. Nad tegid seda kasulusega sest araablastel hoidsid kohvipistikutel ja kohviubadel oma valvsa silma peal. Hollandlased asutasid suurema luurevõrgu ning neil õnnestus a. 1699 kohvitaimi Araabiast välja smugeldada.

Hollandlased olid suuremeelne rahvas, nad alustasid kohviistandustega Jaavas ning saatsid kohvitaimi kõigile. Euroopa tuntud loodusteadlastele, kaasaarvatud prantsuse kuninga Louis XIV aednik. Kuninga aednik hoidis kohvitaimi nagu oleks tegu kuniinglike juveelidega. Sellest hoolimata varastas kümme aastat hiljem aadimees Gabriel Mathieu de Clieu ühe kohvivõsu kuningliku aedniku tagant ning alustas kohviistandustega Martinique'i saarel.

Kohvitaimne viimane Martinique'i ei läinud aga sugugi libedalt. Üksik kohvitaim pidi läbi tegema mitu õnnelikku õnnetust.

Esiteks püüdis seda varastada üks hollandlane, siis tahtsid piraadid laeva koos kohvitaimedega kaaperdada, sellele järgnes kohutav torm, mille tagajärjel klaaskuppel, mille all vääruslikku taimet hoiti, purunes ning taim sai mereveest niisutatud.

Kuid ka selle elas võsuke üle, kuid siis lõppes laeval mäge vesit otsa ja de Clieu pidi oma kesist joogivee tagavarat taimega jagama. Martinique'i jõudis kohvitaim püüda pärast narmunud olukorras. Kuid ometigi pani sama taim alguse suurtele kohviistandustele kogu Lääne-Indias ja Lõuna-Ameerika mandril.

Kuid Brasiilial polnud ikka veel kohvi ja see oli a. 1727 üks selle maa suurimaid muresid. Kuid kui brasiiliane Francisca de Melo kutsuti prantsuse ja hollandi Guajaanasse piiritüüli lahendamise, oskas osav brasiiliane prantsuse saadiku abikaasaga nii südamlilikult vahekorrad luua, et daam talle tänuheks kinkis lillekimbu kuhu osavalt olid ära peidetud suurte õite vahalet vähetülvad kohvivõsud.

Pärast seda sai Brasiiliast üks maailma suurimaid kohvi-maid.

Rootsi hakkas kohviubadest lugu pidama alates a. 1700. Kohviõojamine muutus nii populaarseks, et a. 1756 keelustas riik kohvitarvitamise kurja seadusega. Kuid siis hakati salakohvi keetma ja müüma ning seadus tuli tühistada.

Kohvi sorte on väga mitmeid ja nendest on igaüks oma erilise maitse ja aroomiga. Lõuna-Ameerika, Kesk-Ameerika, Mehhiko, Haval, Lääne-India, Aafrika, Aasia ja Lääne-India, Aafrika, Aasia ja Lõunamere saarte kohvisordid on kõik Kanadas müügil ning õige kohvisõber otsib nende hulgas sordi, mis tema maitsele vastab. Kuid päris õige kohvisõber leiab oma isikliku kohvi, segades mitmeid kohvisorte.

Tõeline kohvisõber ei osta aga kunagi jahvatatud kohvi. Ta teab, et valmisjahvatatud kohviõad säilitavad oma maitse ja aroomi kõige enam ainult kahetähe päeva, kohviõad seevast kuni neljale nädalale.

Kohviuue soovitatav hoida sügavkülmutuses ning kohvikeetmise puhul sealt võtta nii palju ube kui jahvatamiseks vajab.

Kohvikeetmise juures kastatakse mitmeid meetodeid, mõni

vannub, et ainult perkoleeritud kohv on jooniskõlblik, teine jälle eelistab mõnda teist meetodit.

Ükskõik missugust menetlust kohvikeetmisel kasutatakse, on sel puhul ometigi kehtivad mõningad üldreeglid, mis on hea kohvi aluseks. Kohvikann olgu alati piinlikult puhas. Enne kohvipoti kasutamist tuleb see keeva veega üle loputada. Kohvikeetmisel tuleb kasutada külma vett. Vesi soojaveekraanist annab kohvile kõrvalmaitse, kuna kuumaveetangis on pikema protsessi jooksul jõudnud lahustuda mitmed mineraalühendid. Ja koimandaks ei tohi kohvi keeta. Küll aga peab kohvi "tõmbama".

Espresso- ja filterkohvi valmistamiseks tuleb kasutada erilisi sellekohaseid masinaid.

Espresso kohvi, mis valmistatud tavajärgse kohvipotiga, pole üldse joodav.

Alljärgnevalt mõned tuntumad kohvireseptid:

Itaalia kohv on sarnane espresso kohvile, kuid seda valmistatakse erilises kohvikannus, mille nimi on "macchinetta". Kohvi ja vee vahetõrje on üks osa kohti kolme osa vee kohta. Itaalia kohvi serveeritakse väikeses pooltassis suhkru ja sidrunikoorega või siis jällegi piimaga vahekorras pool ja pool. Piim muidugi peab olema keedetud ja auravalt kuum. Kohvi kuumat piimaga nimetatakse "cappuccino" kohviks.

"Chocolaccino" kohv on tegeleliit cappuccino, kuid serveeritud pikas kõrges tassis vahukoorega, millele on riputatud riivitud šokolaadi.

"Borgia" kohv on tavalline itaalia kohv pooleks keedetud šokolaadiga, mida serveeritakse magusa vahukoorega ja riivitud apelsinikoorega.

Türgi kohv nõuab valmistamiseks erilist nõu, mille nimi on "ibrik". "Ibrik" on tavaliselt vasest kõrge ja kitsas nõu pika käepdemega ja ilma kaaneta. Kohvinoode iga tassi türgi kohvi saamiseks mõõta tassitäis külma vett, mis tuleb leigeks ajada. Nüüd lisada iga tass vee kohta kuhjaga teelusikatäis tumedat kaks korda röstitud ubadest valmistatud kohvipulbrit ning üks teelusikatäis suhkrut iga tass kohta. Segu liigutada ning aeglaselt keema ajada. Pool kohvist väikesesse pooltassisdes kallata, ülejäänud kohvi ülesti keema ajada.

Kohvisegule kerkib tugev vahukord, tassidesse valatud kohvile lisada kohvivahtu ning tassid siis täis kallata.

Kohvi ei tule enam lusikaga liigutada. Araabiakeelset hütatakse kohvivahtu "kohvi palgaks" ning ilma kohvivahtu ei tohi õiget türgi kohvi serveerida.

Need on ainult mõned kohvi valmistamise viisid. Maailmas leidub veel väga mitmeid eksotilisi kohvikeetmise mooduseid nagu "café belgique" (kohvi pooleks vahutatud munavalge ja vahukoorega), "Greb's Grogg" (sidruni- ja apelsinikoorega keedetud kohvi, millele lisanduvad kanged võrsid nagu kaneel, aniis neli jne.) ja mitmed teised. Eestlaste kargele põhjamaisele maitsele aga on need kohvid oma raskete võrside ja suure suhkruhulga tõttu võõrad. (ME)

Soome arvustaja Arvo Mägi sarjast

HELSINKI (EPL) – Pealdrja ait "ajalooline romaan Eestis sügavalt juurdunud" kirjutab Martti Rauhaal ajalehes "Uusi Suomi".

Viimaste aastate eesti kirjanduses on tähelepanuväärne ajaloolise romaani suur osa. Asi ei seisa ajavitekirjanduses, vaid väärtuslikus kirjanduslikus loomingu. Nõukogude-eestlane Jan Kross ja Rootsis elavad Arvo Mägi, Herbert Salu ja Arvo Mägi on selle liigi tähtsaimad esindajad.

Aastal 1913 sündinud Arvo Mägi avaldas juba kümnekond aastat eest paar ajaloolist romaani ("Karneval" 1962 ja "Tants hämarusse" 1964), mis olid mitmesuguseid eksperimenteerivaid ja uut loovaid. Viimastel aastatel on Mägi keskendunud mitmesugusele romaanile. Karvikute kroonika, kirjutamisele, mis kujutab eesti rahva saatust kõrgkeskajast peale. Sarja seni ilmunud osad ("Eesti riik" 1970, "Uued isandad" 1971 ja "Õigus hõlma all" 1972), kokku u. 800 lehekülge, kujutavad 30 sugupõlv ja 668 aastat (1187-1855). Valmis saades sari peaks katma ligi 800 aastat ja u. 35 sugupõlve. Ajalooline perspektiiv on siis rekordiliselt pikk.

Mägi varasematest raamatutest tuntud tuumakas, lühike sõnastus toimib hästi teoses, kus kümnete sugupõlvede mõddarmassimine nõuab jutustajalt erilist distsipliini. Kroonika esimeses osas on ohjad võib-olla liigagi pingul – lugeja ette tormab 15 sugupõlve – kuid järgmistes osades hoog tasaneb ja samaaegselt kasvab jutustuse avarus ja plastilisus. Mäe keel on tihedatani rahvalikult lopsakas. Kõige tabavamaks kujuneb see rahva vanasõnu meenutavaks aforismideks.

Realism ja järele kriitilisus on Arvo Mägi kui kirjaniku tunnused. Ta suhtub skeptiliselt inimese võimalustesse, saavutades teadlased ühele ja inimesele teadlasele esitatud ideede suhtes. Need jooned peegelduvad ka selles romaansarjas. Kirjaniku poolt valitud vaatenurk rõhutab ta nägemuse realismi. "Karvikud on tavalised väikesed inimesed, kelle

Arvo Mägi

tähtsaim saavutus on elu jätkamine, kes ei loo ajalugu ega mõista seda ja kel vaevalt on ajaloost mingit üldist arusaamist", kirjutab Karl Ristikivi teoses "Eesti kirjanduse paguluses" (1973). Karvikute suguvõsa kroonika suudab luua tervet maailma taust antakse eraldi jutustuse lühikestadesse paigutatud lühikeses märkustena – lihtne ja eko-noomiline lahendus, mille tõttu teos sobib peale muu ka eesti ajaloo lühikursuseks.

Mägi rahvaste asukoht on teatavasti olnud tormine ja nende ajalugu saatusrasked. Saksa ordu ja Mögavandade ordu, taani, rootsi, poole ja vene sõjajõud, katk ja nälg ning saksa aadli poolt peale surutud orjapölv hoolitsesid, et Balti maade algelanikud püsiks madalal.

Mägi romaansarjas võib silki näha siset, kuigi vähenõudlikku optimismi: ka mahatallatud elu ajab tuul võrsed. Teose motoks on kirjanik valinud mõeldud sajanäht rahvaliku ärataja Jakob Hurdi sõnad: "Eestlased ei ole mitte käreksed, kes täna sõnivad ja homme surevad, vaid üks vana ja siike rahvasugu, kes ammu juba on maailmas elanud ja ka pärast meid veel kaua kestma saab".

Protest N. Liidu näituse ukse ees

CICAGO (VES) – Seoses kohaliku kunstiklubi poolt Chicago kunstimuuseumis korraldatud N. Liidu kunstinäitusega toimus muuseumi ees demonstratsioon, mis seenes selles, et tuntud USA inimõiguste eest võitleja pastor Paul Lindstroem ühe kaaslasega hoidsid plakati, millel seisis "Vaata N. Liidu poolt Saadetud varustatud kunsti!" Nõua vabadust nende orjadele" ja andsid sõnaseadetele seletusi. Näitus koosnes nimelt suurelt osalt revolutsioonilisel ajal eraiskute konfiskeeritud teostest. Lindstroem küsis: "Kas teate, mis juhtus teie eelkäijate, n. n. vene kapitalistidega?" Teid ähvardab sama saatus, kui kommunistid peaks võimule tulema. Demonstratsioon leidis märkimist ka ajakirjanduses, kusjuures Eesti saatuse kohta andis seletusi Aleksander Köpp.

Linda Pantner Caracasest Venetsiaalest õpib Inglismaal Londoni ülikoolis ja sõitis nüüd kogu suvevaheajale üle New Yorgi. Tema ema on eestlanna, n-na Väike Mikhelson.

Avo Simson ja Markus Jakobson Lakewoods USA-s tegelevad edukalt judo-sportiga. Nad on jõunud selle spordi vilendasse kraadi.

Pastor Paul Lindstroem (keskel) andmas seletusi näituse ukse ees. Tema kaaslane Ted Zerins hoiab plakati.

Steineri afäär saksa Watergate

BONN – Lääne-Saksamaal katseb parlamendi uurimiskomisjon selgustada jõuda, kas sotsiaaldemokraatide partei juhtiv tegutlane ja parlamendiliige Karl Wienand ostis 20.000 dollari eest ära kriitilise demokraatliku partei liikme Julius Steineri ja päästis sellega 27. aprillil 1972. aastal toimunud umbusalduse avalduse häletamisel Brandti valituse. Steineri afäär on tekitanud Lääne-Saksamaal palju poliitilist tõrju, kuna Steineri häällega jäi Brandti sotsialistlik valitus ametisse edasi ja Brandt oli võimulik läbi viia uue idapoliitika programmi mis kindlustas venelastele nende Teise maailmasõja seegsed vallutused.

Wienand eitab kategooriliselt Steineri äraostmist... kuigi Steiner on ülekulmnisel seletanud, et ta on saanud Wienandilt 50.000 saksa marka. Wienand toonitab, et Steiner on Brandti poolt häkietanud oma sisemistest tõekspidamistest tingituna, kuid Steiner eitab seda.

Afääri on segatud ka sotsialistide parteisse kuuluv endine parlamendiliige Hans-Joachim Beuche, kelle majas Steiner 1972. aasta märtsis oma saatustliku umbusalduse häletamisel kohtas ning poliitilisi küsimusi arutas.

Wienand mainis esialgu, et ta ei tunne üldse Steinerit, kuid hiljem võttis ta omaks, et ta on siiski Steineriga kohanud. Mis puutub Steinerisse, siis tunnistab ta esialgu avameelselt, et ta on saanud Wienandilt 50.000 marka alikäsmaku.

Tema seletused raha üleandmise detailide kohta on aga võrdlemisi segased ja vastukäivad ning uurimiskomisjonil on raske nendest kindlaksjuttu järeldusi teha.

Sotsialistide partei juhid on veendunud, et Wienand-Steineri afäär ei tohi lõppeda viigiga, kuna see jätab varju kogu parteile. Wienandi päästmiseks on nüüd lenud lastud kuulused, et alikäsmakuslugu on välja mõeldud Lääne-Saksamaa reaktiivse poliitilise ringkondade poolt Wienandi ja sotsialistide partei mustamisteks.

Vaatamata mõlemate poolte vastukäivatele seletustele ei saa keegi siiski mõbda minna ühest kindlast faktist: Steiner maksis üks päev pärast umbusalduse avalduse läbikukkumist Saksa Fanga Bonn osakonda slase 50.000 saksa marka (20.000 dollarit).

Ermo Kulmar, omaaegne tippoportlane ja praegune insener, tähtistas Montreals oma 60-a. sünnipäeva.

Leinateated

Indianopolises USA-s suri 18. juulil Henn Agur, sünd. 11. veebruaril 1906 Kohtlas.

Põhja-Ilinois, USA-s suri 20. juulil Meeta Tomson, n-na Parming, sünd. 10. oktoobril 1901 Tartus.

Detroitis USA-s suri 13. juulil Jaan Haamer, sünd. 27. novembril 1894.

Dundasis, Ontario provintsis, Kanadas, suri 18. juulil Anna Vinogradov, n-na Karu, sünd. 25. jaanuaril 1889 Raasikul.

Armast abikaasat, isa ja vanaisa

Arnold Oluper'i

Sünd. 9.6.1907 Neeme külas
Surn. 8.8.1973 Lysekilis

mälestavad sügavas leinas

**OLGA
VITRI
HELLE-MALL**

Nüüd oled Sa jõudnud rahuranda, kus eäähvada tormine meri.

Armast naabrit

Arni Oluper'i

mälestavad

**ADAM NEEM
PEEDU NEEM
VOLDEMAR NEEM
EINART NEEM
perekonadega**

Puhka rahus!

Vara lahkunud kallist üde

Aino Ilves't
(N-na Hiiudma)

Sünd. 3.7.1922 Salmel
Surn. 7.8.1973 Tallinnas

mälestavad leinas

**LHIDIA perekonnaga
SALME perekonnaga**

LAIN

Puhka rahus!

B. Voogas surnud

Stockholmi Blackebergi ravalas suri pühapäeva, 12. augusti hommikul kell kuus tuntuks arst ja Eesti Punase Risti viimane president, doktor Boris Voogas 75 aasta vanuses. Kadunu oli sündinud 10. novembril 1897. Teda jäavad leinama abikaasa ja tütar.

Paide kog. õpetaja surnud

Kodumaalt saabunud teate järel on seal 6. juulil surnud Paide kirikuõpetaja Edmund Laasalu, kes maeti Tartusse Raadi kalmistule.

Laasalu oli sündinud 29. novembril 1913 ja surma põhjuseks südamerandus. Paide õpetajaks tuli ta a. 1956, olles amnesteeritud temale a. 1954 määratud 25-aastasest sunnitsõjaväe karistusest. Teda süüdistati nimelt kirikutornis relvade varjamises... Varem oli ta Simuna hingekarjaseks.

Soome

Algus lk. 1

Nistliku ühingu (Mäelo on peasekretär), mis samuti asub Eesti Majas ja antakse ülevaade selle Balti rahvaste ühistöövõrki kohta karitatiivsel pinnal. Nimetatase eesti kirjastusi, eesti algkooli, lasteasuda Eesti Majas (millest on ära toodud pilt laste tegevusest kasvatajatega), rahvatantsuühingut Kasariit jne.

Vello Lumi 2,16 kõrgust

Tallinnas toimus keskmaajooks. Erich Veetõusme mälestusvõistlusel püstitas uue eesti rekordi kõrguses Vello Lumi, kes ületas 2,16.

Kuna praegu arvestatakse eesti rekorde mitte rahvuse, vaid elukoha järel, siis "leningradlase" Tarmaku palju kõrgemad hüpped ei loe. Samadel võistlustel hüppas Lumi kaugust 7,82 ja tuli samuti esimeseks. Odas ületasid kaks meest 70 meetrit: Leho Tamm 71,04 ja Toomas Räimäe 70,00. Naiste kettaheitel saavutas Helgi Parts hooaja parima heite 55,78.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebirood

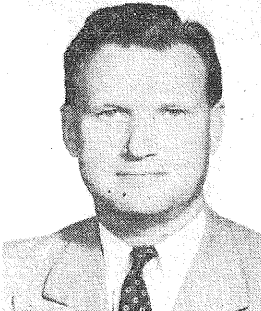
**Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå**

Mariatorget 1
116 483 STOCKHOLM
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

**Eestikombelised
matusetalitused
Ööpäevane valvekord**

Ivar Poell 60-aastane

Ivar Poell

Saltsjöbadenis tähistas 8. augustil oma 60ndat sünnipäeva teol. dr. Ivar Poell, kes on Saltsjöbadeni rootsi koguduse peaõpetaja ja samal ajal dotsendiks Turu rootsi ülikoolis.

Ivar Poell (Pöhl) on endine Tallinna rootsi Mikaeli koguduse valmulik ning tuntuks eestirootsi tegelane. Tema isa Hans Pöhl, hinnatud koolimees, kuulus Eesti Vabariigi algusaastail valitsuse vähemuste esindajana. Koos venna Hjalmar Pöhliga, end. Vormsi koguduse hingekarjasega, oli juubilar kodumaal juhtivalt seotud eestirootslaste evakueerimisega Rootsi. Akadeemiliselt kuulub juubilar korp. Vironia vilistlaskonda.

E. Saarman 50-aastane

Endel Saarman

Stockholmis tähistas 9. augustil oma 50-aastast sünnipäeva tehnoloogiaseltsi Endel Saarman.

Vader Kabinajärele?

Kodumaal spekulieratakse, et kausa Kremlis usaldusmehe rollis Eesti okupatsiooni peasatubas tegutsenud Ivan Kabin (kommunistliku partei esimene sekretär) lähemal ajal "edutatakse" uuele kohale Moskvas (võimalik, et pensionilka jõudnud lätsast keskkomitee liikme Pelshe asemel), misjärele tema koha päri- vat Venemaal sündinud praegune ülemnõukogu presiidiumi esimees Vader. Ka Kabin oli Venemaa-eestlane, eestis sündinud parteimehel ei usaldatavat küllaldaselt.

Tallinnas suri juunikuu lõpus dr. Teodor Jürgenson, 81 a. vana. Matustalitust toimus Jaani kirikus. Haual laulsid ülikoolikaas- sed mälestuslaulu "O venda- dest..." Kadunu kuulus EUS-i.

Tallinnas suri 10. juunil Edith Juss, n-na Arro, sünd. a. 1907.

Wiesenthal "kütiks" ka balti põgenikke!

Hiljuti esines rootsi televisioonis intervjuuga rahvusvaheliselt tuntud natsiüht Simon Wiesenthal, kes omaalgatuslikult on asutanud organisatsiooni sõjariistade ülesotsimiseks lääneriikides. Läpetades seetuse, miks selline eraviisiline kättimine vajalik osu- tub, märkis ta lõpuks ohates, et peale otsest sõjariistade leidu- vat veel hulgaliselt mitmetel maal põgenikena baltlasi, kes saks- okupatsioonil ajal sakslastega koos töötanud ja on "ära teeninud ka- ristuse".

Viimased olevat aga nüüd saanud asukohamaade koda- kondsuse ning nende kättesaa- miseks ja karistamiseks olevat üsna vähe lootust.

Wiesenthal ütles oma süüdis- tavat lausud baltlaste sunnas nagu mõda minnes ja kõrval- lausena, püüdmata täpsustada, millisel kategoorial ta mõt- leb. Kippus jääma mulje, et süüdistus puudutab kõiki tuhan- deld balti riikidest põgenenuid – igal juhul heitis ta kahtluse varju otse diskrimineerivalt.

Riikikondsus

Algus lk. 1

Tegelik olukord ilmneb sel- gesti kirjas, mida saadetakse nende baltlastele, kes värskest on Rootsi kodakondsuse saanud. Selles meenutatakse, et koda- kondsuse saajat "N. Liidu seaduste järele" seal peetakse Nõukogude kodanikuks:

– Invaldarverket infor- meerib teid, et Rootsi riikikõn- duse saamine ei tähenda pike- mata Nõukogude kodak- ondsuse kaotamist. Teie olete nii siis ikka veel Nõukogude koda- nik Nõukogude seaduste järe- le ja teid võidakse seal vaadelda kui ainult Nõukogude kodaniku- ku, allutatud Nõukogude sead- ustele ja määrustele. See täh- endab, et Teie Rootsi koda- kondsus ei moodusta mingit kaitset, N. Liidu külastamisel, kui sealised ametvõimud mingil põhjusel sooviksid teid kinni pi- dada. Rootsi ametvõimudel puudub sellisel juhul võimalus vahele astuda.

Kirjas üteldakse veel, et sa- masugune olukord võib tekkida külastustel teistesse, N. Liidu "huvisid valvavatesse" maa- dessa. Invaldarverket ütles, et Rootsi riigi värske kodanik võib informatsiooni küsida otse mõnelt Nõukogude asutuselt, näit. suursaatkonnalt Stockhol- mis, kuidas vabaneda N. Liidu kodakondsusest.

Kui mõni aeg tagasi eesti ja balti organisatsioonid muret- tundsid samasuguste kirjade pärast kodakondsuse saajatele, siis märgiti, et tegemist on "õn- netu formulatsiooniga". Kirjas- seekord nähtub aga selgelt ametvõimude seisukoht: igasu- gused idareisid, s.t. sõidud oma- endisele kodumaale, kust kord on põgenetud, toimuvad ilma rootsipoolse kaitseta.

Antonie Soonpää, E.V. viimase riigiontrööril Karl Soonpöö lesk, tähistas Los Angeleses lähedal Kalifornias oma 75-a. sünnipä- va.

'TULE TAGASI'

Ilmus müügile uus eesti heliplaat, mis koosneb enamuses tuntud lauludest, nagu: Tiina, Suurlinna (Ufer), Seal kus rukkiväli..., Röövlite pealik, Popuri, Setuke, Mehiko teel, Põhja valge naine, Peegeldusi (Ufer), Vana Tallinn (Ufer) ja Viimasadu. Heliplaati on tehtud mitmekordse heliindistami- se tehnikaga Rene Ufer'i poolt, kasutades klaverit, orelit, ki- tarrit, kontrabassi, trumme, akordeoni, synthesizerit ja mikrofoni (ka lauluk). Hind koos postikuluga \$ 6.00 (USA). Saadaval tellimise teel:

REKALLA RECORDS

Box 45941 Westchester Station, Los Angeles CA. 900 45, USA.

Shveits

Algus lk. 1

Kardetav on idast kaasa võtta ka kirju ja mälestusesemeid läänese asuvatele sugulastele, kuna selle taga võib peituda salateenistuse trikk, et reisi- jat "pikku saada". Shveitsi riigi- prokuratuur hoiatab itta reisi- jaid lõpuks ka alkoholi liigse tarvitamise ja seksuaalsete va- hekordade eest, mida ida sala- teenistused sageli ära kasuta- vad.

Nimrilt juhtub ühahti, et rei- sia kohta kogutud materjal soodsalt hetkel KGB-ametnike poolt talle endale esitatakse märkides, et ta saab sead- koe "heaks teha", kui ta lubab eda- pidi teatud teenid osutada ida luurele.

Keeldumisel ei saa reisi- sia oma ärisid lõpule viia, teda võid- dakse koguni kinni pidada või informeeritakse omakiseid lää- nes tema "kõrvalhüpetest".

Kui siis ülekuulav järele an- nab, siis antakse talle lühidelt jõudmisel alguses üsna süütuid ülesandeid

Olles end sellega kompromi- teerinud veelgi oma kodumaa võimude ees, satub inimene üha rohkem ida luure võrkudesse ja saab järkjärgult üha olulise- maid luureülesandeid.

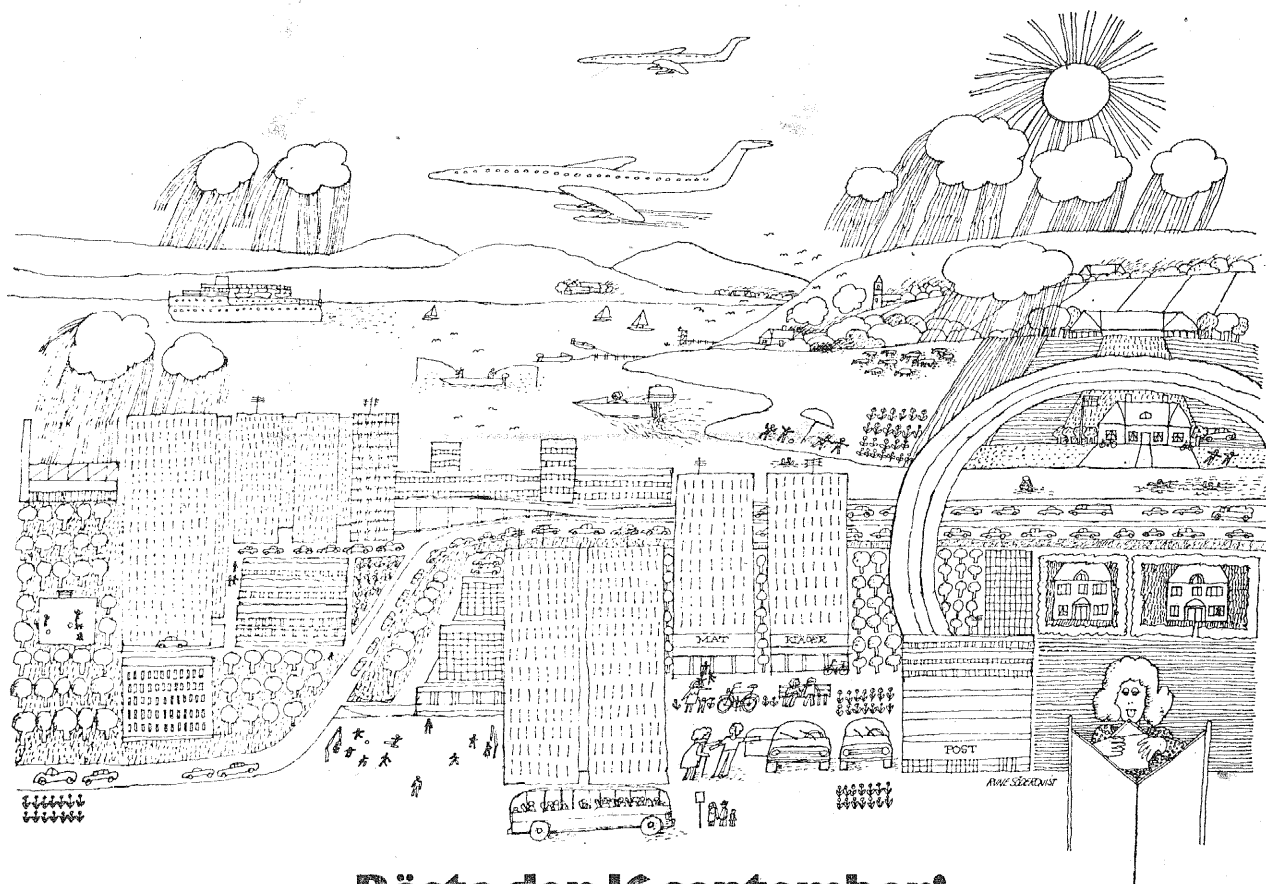
Shveitsi riigiprokuratuur soo- vitab nendele kodanikele, kel sellised raskused tekivad ja kel- lega ida salateenistus kontakti võtab, otsekohe astuda ühen- dusse sellel maal asuva Shveitsi saatkonnaga või kui see võima- kus osutub, tagasi jüdes kas prokuratuuriga või politseiga.

Ka siis kui ta on sunnitud ol- nud kohustusi oma peale võtma – mida varem ta nendest rää- gib, seda kergem on teda ameti- võimudel abistada.

Shveitsi riigiprokuratuur üt- leb lõpuks, et tihti kogub ida sala- teenistus inimeste kohta infor- matsiooni, ilma et neid otseko- he ära kasutataks. Alles siis kui tekivad muutunud olukorrad (näit. vastav isik abiellub ühesti või saab kõrge ametikoha), võid- vad need materjalid äkki idale kasutatavad olla.

Ida salateenistustel on palju kannatust kompromiteerivate andmete kasutamise ja sage- li on nii, et inimene ise ei aima- gi, et tema kohta sellised and- med olemas on, lõpetab shveitsi prokuratuur.

Maaja Duesberg, pianist ja New Yorgi meeskoori abidri- gent, siirdus stipendiaadina Aspeni muusikakeskuse suvekur- sustele Koloraado kaljumägedes.

Rösta den 16 september! Antingen du är hemma, bortrest, utomlands eller inte kan komma själv.

Läs valbroschyren!

Den här veckan får du valbroschyren "Så här gör du när du röstar" hem i din brevlåda. I den kan du läsa hur det rent praktiskt går till att rösta. Den berättar inte på vem eller vilket parti du ska rösta – Det är ju din egen valhemlighet.

Om det är första gången du röstar eller om du inte är hemma på valdagen bör du läsa igenom broschyren. Det tar bara 5–10 minuter. Sen vet du hur du ska göra.

Kolla röstkortet!

I din brevlåda får du också ditt röstkort. På det står det i vilken vallokal du ska rösta och när vallokalen är öppen på valdagen.

Om du inte har fått röstkortet före den 25 augusti så ska du kontakta den lokala skattemyndigheten. Och det ska du göra före den 1 september.

Om du förlorat röstkortet kan du kontakta samma myndighet, så kan du få ett nytt.

Ta med röstkortet till vallokalen. Röstningen går då snabbare. Röstar du däremot på posten, utomlands eller med valsedelsförsändelse så måste röstkortet vara med.

Poströstning

Om du inte har tillfälle att rösta i vallokalen så kan du rösta på posten. Det kan du göra fr.o.m. den 23 augusti t.o.m. valdagen. På valdagen är de flesta postanstalter öppna mellan kl. 10.00–11.00 och 15.00–16.00.

Om du röstar på posten så måste du ta med dig röstkortet och legitimation. Glöm inte det!

Valsedelsförsändelse

Att rösta med valsedelsförsändelse heter det när någon annan lämnar dina valsedlar. Valsedelsförsändelse kan lämnas av antingen äkta make eller av bud för den som på grund av sjukdom, rörelsehinder eller hög ålder inte personligen kan lämna sina valsedlar.

Exakt hur du ska göra om du röstar med valsedelsförsändelse kan du läsa om i valbroschyren.

De speciella kuvert som behövs kan du hämta på partiernas valbyråer, på posten, hos valnämnder eller på alla ställen där det går att rösta.

Valsedelsförsändelse kan du göra i ordning fr.o.m. den 23 augusti t.o.m. valdagen. Glöm inte röstkortet och tänk på att den som lämnar försändelsen måste kunna visa legitimation.

Är du utomlands?

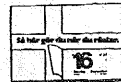
Även om du är utomlands på valdagen så kan du rösta. Dels kan du ju poströsta. Dels kan du lämna dina valsedlar hos de svenska utlandsmyndigheterna (beskickning, ambassad etc.).

Dessa myndigheter börjar röstmottagning tidigast den 23 augusti och avslutar den i så god tid att rösterna kan vara i Stockholm senast dagen före valet.

Kontakta utlandsmyndigheten och hör efter när det är röstmottagning. Glöm inte röstkortet och legitimation!

På sjukhus och ålderdomshem

Den 9 september kommer särskilda postanstalter för röstning att ordnas på sjukhus, ålderdomshem och fängvårdsanstalter. Glöm inte se till att röstkortet blir eftersänt i tid!

Läs valbroschyren!

RIKSSKATTEVERKET

– den centrala valmyndigheten. –